

Per Pettersen Odmietam

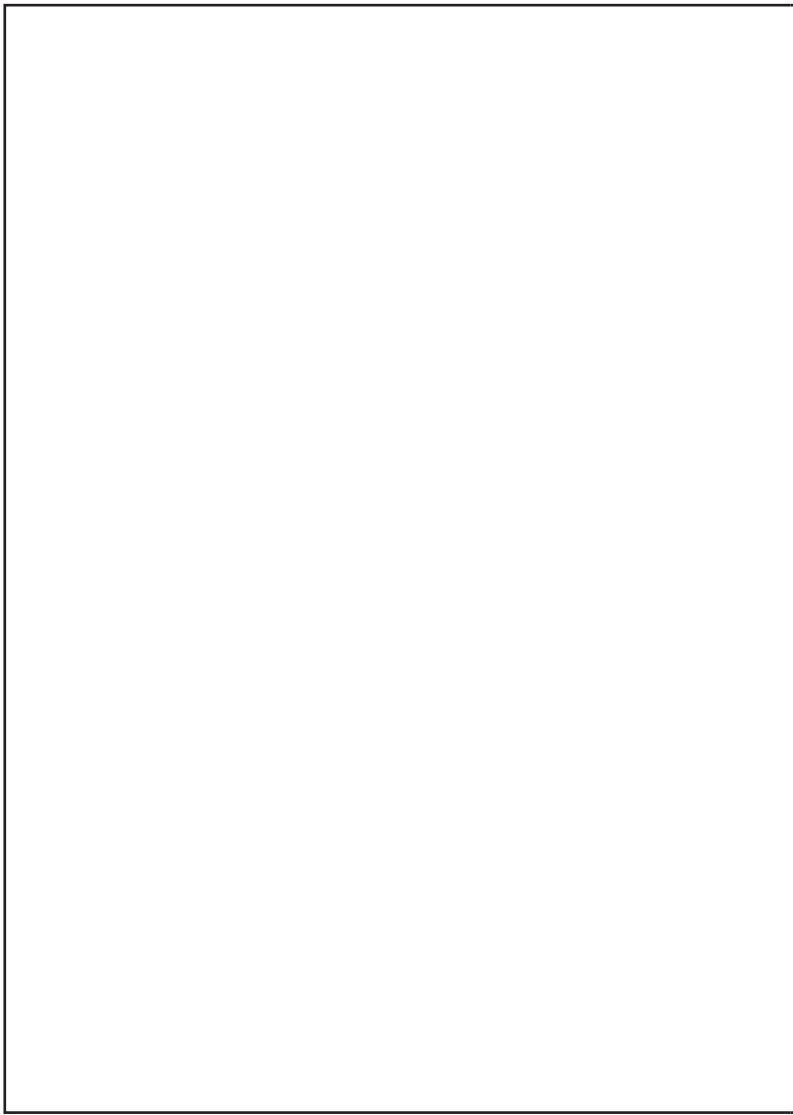
Knihla získala Cenu knihkupcov
za najlepší nórsky román roku 2012

SVETOVÁ PRÓZA

SVETOVÁ PRÓZA

Per
Petterson

Odmietam

Z nóřčiny preložila
PETRA MIKULÁŠOVÁ

slovarť

Copyright © Forlaget Oktober A/S 2012
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2014
Translation © Petra Mikulášová 2014

ISBN 978-80-556-0858-7

Táto kniha bola preložená vďaka láskavej podpore
nadácie NORLA (Norwegian Literature Abroad).

N O R L A

This translation has been kindly supported
by NORLA (Norwegian Literature Abroad).

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť
reprodukováaná ani šírená v žiadnej forme, žiadnymi prostriedkami;
či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií
či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného, alebo
budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vydavateľa.

Øivindovi

Oh sister am I not a brother to you
and one deserving of affection

BOB DYLAN

I

JIM. SEPTEMBER. 2006

Tma. Bolo pol piatej nadránom. Autom som schádzal z Hauketa na ulicu Herregårdsveien. Tesne pred stanicou v Ljane som chcel odbočiť doľava cez železničný most, svietila červená, ale nikde ani nohy, preto som odbočil aj tak. Keď som sa ocitol na druhej strane, o čosi nižšie po ceste za obchodom, čo tam majú, volá sa Karosel, mi odrazu do svetla pred autom vpadol muž, akoby ho vyplula tma. Zbadal som ho, keď padal. Dupol som na brzdu, kolesá sa zasekli, auto sa ešte zo pár metrov šmýkalo dopredu za odporne škriplavého zvuku, až kým nezastalo tesne pred mužom. Motor náhle zamrel. Bol som si istý, že som ho nabral nárazníkom.

A napokon predsa nespadol. Nahol sa ku kapote, spravil tri kroky dozadu, zostal stáť, kymácal sa, videl som, ako mu svetlo preniká do očí. Vyvaľoval ich na čelné sklo, ale nemohol ma vidieť, nič nemohol vidieť. Mal dlhé vlasy, dlhú bradu, a rukou pevne zvieral sivý vak. Chvíľku som mal pocit, že je to môj otec. No nebol to môj otec. Svojho otca som nikdy nevidel.

Potom zmizol v tme na strmom chodníku do ljanského údolia na druhej strane ulice. Zostal som sedieť, ruky som mal stuhnuté, pevne zvierajúc volant dlaňami a s autom šikmo cez cestu Herregårdsveien sčasti v protismere. Ešte vždy bola tma, bola priam ešte tmavšia. Zdola sa ku mne po ceste blížili dva svetlomety. Otočil som kľúčikom, no motor nechcel naskočiť, tak som znovu skúsil a vtedy sa odpichol. Až hore v hrdle som cítil rýchly dych, ako keď dychčí pes. Za-

cúval som naspäť do svojho pruhu, skôr než to druhé auto stihlo doraziť ku mne, potom som opatrne zahol a pustil sa pomaly po Mosseveien, až som celkom dolu odbočil doprava na Oslo.

Vtedy som býval severovýchodne od Osla v oblasti zvanej Romerike, to bolo za prvej červeno-zelenej vlády Jensa Stoltenberga, no aj napriek tomu som čoraz zriedkavejšie schádzal do Osla tou jednoduchšou cestou po éšestke, a radšej z východu, z Lillestrømu cez Enebakk do Hauketo, vo veľkom oblúku okolo hlavného mesta, lebo to vo mne vyvolávalo dobré spomienky.

Bola to síce poriadna obchádzka a trvala oveľa dlhšie, mne to však neprekážalo, už rok som bol vypísaný. Nevedel som, čo teraz bude nasledovať. Zo sociálky mi poštou prišiel list, stálo v ňom, že sa mám dostaviť, hoci do práce sa aj tak hneď nebudem môcť vrátiť. Ak som nezabudol užiť lieky, deň za dňom pokojne plynul.

Po Mosseveien som sa takmer šesťdesiatkou blížil k visutému mostu, ktorý spája ostrov Ulvøya s pevninou. Stále nijaká doprava. Autom som prešiel takmer krokom po moste, trochu sa podo mnou rozkolísal, bol to príjemný pocit, ako v malej loďke, mal som to rád.

Na druhej strane som zaparkoval hneď napravo od cesty, v zhybe odstaviska, na sedadle som sa oprel dozadu, zavrel som oči, sedel a vyčkával. Dýchal som hlboko až do brucha. Potom som otvoril dvere, vystrčil nohy, prešiel okolo auta, otvoril dvere na kufri a vytiahol som z neho starú čiernu tašku s rybárskym náčiním. Nič komplikované, len plastová rúčka na štyri prsty, omotaná rybárskym lankom s dvadsiatimi háčikmi a na konci s olovkom.

Pozdĺž zábradlia už stáli niekoľkí skalní, postávali tu už dobrých desať rokov alebo aj viac. Bol som jediný nový, azda aj za celý ten čas, nikto sa ma však nepýtal, prečo som sa tu

odrazu objavil. Už som tu postával aj ja pravidelne dvakrát v týždni aspoň tri mesiace.

Muž, čo bol najbližšie, sa ku mne otočil, keď som vyšiel na most s taškou v ruke. Pozdravil ma ako skaut, tromi prstami smerom od čiapky. Mal na sebe dva svetre, jeden na druhom, modrý navrchu a biely, no, skoro biely, naspodku, oba boli do-trhané, volali ho Kontajnerový Jon. Na rukách mal ohrievače zápästí, alebo to možno boli obyčajné rukavice, na ktorých odstrihol prsty. Videl som, že aj roznášač novín spravil to isté. Tieto jeho boli nečakane červené, skoro ružové.

– Chytili ste niečo, – spýtal som sa ho.

Neodpovedal, len s úsmevom ukázal na noviny, ktoré mal rozložené pri nohách na zemi. Ležala tam stredne veľká treska a dve makrely, jedna sa ešte trochu hýbala. Ľavým okom žmurkol, pravú ruku zdvihol do výšky a tri razy za sebou rozťahal všetkých päť prstov.

– Za štvrtúhodinu, – povedal som a pritom som ticho hvizdol.

Tesne pri zábradlí ležala pohodená plastová taška z Coopu či Icy, z nejakých potravín, nepatrila však jemu, to bolo isté, aj dva papierové poháriky od kávy stlačené do seba a svetlá servítka s fľakmi od kečupu a od horčice, obďaleč dokonca aj gundža zhúžvaného lanka. Kontajnerový Jon si párkrát silno odkašľal dutým kašľom neveštiacim nič dobré a ohrievačmi zápästí si zakryl ústa, keď sa odvrátil, povedal do tmy:

– Prekliati prisťahovalci. Tí chytajú cez deň.

Pobral som sa popri ňom ďalej a postavil sa medzi dve mostné laná, medzi deviate a desiate, bližšie k pevnine, odopol som posledný háčik z rúčky s lankom, odmotal z neho asi pol metra a nahol som sa ponad zábradlie. Niekoľkými nemotornými obratmi zápästím som pomaly odvinul z rúčky lanko s olovkom na konci a nechal ho klesnúť do vody. Navrchu okolo každého háčika som nalepil kúsok červenej, lesklej pásky. Môj ujo mal raz obdobie, keď strašne veľa ry-

bárčil trochu južnejšie odtiaľto, v Bunnefjorde, v požičanom člne celkom zadarmo, rovno pred domom Roalda Amundse-
na, a on vždy používal ako návnadu vnútro jedlých mušlí.
Chcel chytať ryby v slanej vode, bolo to na začiatku šesťde-
siatych rokov, keď sa vo svojom sivom Volve PV zavše vy-
bral až k mostíku v Bekkenstene, aby sa tam, v rybárskych
gumákoch s vodou až tesne po okraj, v hlbokom predklone,
s vysúkanými rukávmi v márnej snahe nezmáčať si ich, bro-
dil a zbieral mušle do vedra zrezaného dopoly, ktoré sa pred
ním nieslo na hladine. Pre mňa to však bolo príliš kompli-
kované a určite by som nejazdil tak ďaleko zháňať návnadu,
lebo ryby nechytali ani viac, ani menej, než za čias môj-
ho uja. Nijakú návnadu netreba, povedali ostatní na moste,
chytia sa aj na holé háčiky.

O zábradlie som pripevnil náboj z bicyklového kolesa, kto-
rý sa doň zrezanými tyčkami rámu pevne zahryzol, takú jed-
nu vecičku, volali ju kľbový držiak na lanko, zvyčajne býval
pripevnený o okraje rybárskych lodí a zrejme sa dal kúpiť aj
v obchode, ale toto bol vlastnoručne vyrobený patent. Zalo-
žil som lanko do stopy náboja a mohol ním pravidelne ťahať
sem a tam a neriskovať, že zábradlie lanko dotenučka vyšú-
cha, až pre svoju krehkosť s rachotom praskne. Už sa to to-
tíž stalo a všetkých to pobavilo.

Pomaly sa rozvidnievalo. Stál som tu už viac než dve hodiny,
a nič sa mi na háčik nechtylo. Trochu ma to štválo, ale prav-
dupovediac ma ryba už ani veľmi nenadchla. Nie ako dakedy.
Ryby, čo som chytil teraz, som vždy niekomu dal.

Zvyčajne som sa pobral domov, ešte skôr než z kopčeka na
most začali schádzať prvé autá, ale dnes som sa šuchtal. Ešte
som si ani nezačal baliť veci do tašky, keď už pomaly prechá-
dzali okolo fajnové drahé autá. V zodratom tmavomodrom
námorníckom kabáte, tesnom na hrudi, som sa otočil chrb-
tom k ceste. Ten kabát som mal ešte z čias mladosti v Mør-
ku, ale zostal už len jeden zo starých mosadzných gombíkov,

a mal som na sebe aj štrikovanú čiapku, tiež modrú, stiahnutú poriadne až na uši, takže zozadu som určite vyzeral ako väčšina ostatných.

Pripevnil som rúčku s lankom k zábradliu, čupol som si k taške, aby som si zo škatuľky v nej vytiahol cigaretu. Mal by som raz a navždy prestať fajčiť, začal som ráno pokašľávať, čo naozaj nebol dobrý znak, a vtom rovno predomnou zastalo auto so šoférovým okienkom vo výške mojej tváre. Pomaly som sa narovnal, a kým som vstával, cigaretu medzi perami som si pripaľoval zápalkou skrytou v dlani, vždy som totiž používal zápalky, nemám rád ten plast.

Bol to sivý mercedes, fungl nový s lesklým lakom, ako sa niekedy vie lesknúť koža, v istých situáciách. Okno sa ticho spustilo celkom dolu.

– Nie je to Jim, – spýtal sa.

Hneď som ho spoznal. Bol to Tommy. Vlasý mu zredli, boli skoro celkom šedivé. Ale vodorovná jazva nad ľavým okom bola ešte vždy zreteľná, biela, žiarila dostrieborna. Na sebe mal fialový kabát zapnutý až pod krkom. Nevyzeral lacno. Bol to on, a pritom vyzeral ako John Voight vo filme *Enemy of the State*. Kožené rukavice. Modré oči. Trošičku mu zabiehali.

– Ale hej, je, – povedal som.

– Dočerta, namojveru, ako je to dávno. Dvadsaťpäť rokov. Tridsať. – A ja som povedal:

– Asi toľko. Alebo trošku viac.

Usmial sa. – Každý z nás sa vtedy vybral vlastnou cestou, nie je tak. – Nepovedal to ani tak, ani onak.

– To je pravda, – povedal som. Usmial sa, bol rád, že ma vidí, pôsobilo to tak.

– Tak ty tu stojíš na moste a chytáš ryby v tej čapici, a ja tu idem na tomto aute. Nestálo málo, to ti teda poviem. Ale mám na to. Mohol som si, dopekla, kúpiť aj dve alebo viacero, keby sa mi zachcelo, všetko keš. Nie je to zvláštne. – Spýtal sa s úsmevom.

– Čo také.

– Že veci môžu dopadnúť takto, naopak.

Naopak, povedal som si. Tak to teda bolo. Nepovedal to však preto, aby ma pokoril, čosi také by nikdy nespravil, nie, ak zostal taký, ako sme bývali zamladi. Len sa mu to zdalo zvláštne.

– No hej, – povedal som, – v tom máš pravdu. Je to dosť zvláštne.

– Aspoň si čosi chytil, – spýtal sa.

– Ani hovno, – povedal som. – Toto asi nebude celkom môj deň.

– Ale snáď tú rybu nepotrebuješ, teda, akože, tak na jedlo, veď chápeš.

– Ale kdeže, – uistil som ho.

– Lebo inak by som ti mohol pomôcť, – ponúkol sa, ale ja som mu na to nič nepovedal, tak pokračoval: – Prepáč, to som hlúpo povedal, – a v tvári sa výrazne začervenal a mohlo to byť aj preto, lebo možno priveľa pil.

– To je v poriadku, – povedal som.

Nebolo to v poriadku, ale vtedy dávno bol pre mňa taký dôležitý, stáli sme jeden pri druhom v dobrom i zlom.

Z kopčeka už stihlo zísť na most viacero áut, bol to len jeden pruh, takže zostali stáť v rade a v jednom z nich sa kto-si oprel do klaksóna.

– Ako fajn, že som ťa videl. Možno zas nabudúce, Jim, – povedal a bol to trochu nepríjemný pocit, keď vyslovil moje meno, akoby mi zasvietil lampášom rovno do tváre, a nevedel som, čo myslel tým zas nabudúce, čo sa akože v tom prípade malo stať. Nato sa jeho jemne tónované okienko pomaly zdvihlo. Mávol rukou, auto sa krokom pohlo ďalej po moste, nabralo rýchlosť a zablikalo doľava, smerom do mesta. Už bolo skoro svetlo. Počasie sa vyjasnilo.

Namotal som lanko späť na rúčku tými istými nemotornými pohybmi ako predtým a posledný háčik som zastokol na ko-

túčik, vykročil som popri zábradlí s hompálajúcim závažím, v žeravom oblúku som odhodil ohorok z cigarety, ktorú som si ani neužil, cez okraj do vody, ponad lanové zábrany, vložil som si rúčku s lankom do tašky a tašku do kufra auta, zabuchol som na ňom dvere, prešiel okolo na stranu spolujazdca, celkom nabok, ku kríkom, padol som na kolená, oboma rukami som sa oblapil okolo brucha a pokúšal sa dýchať pomaly, nedokázal som to však. Rozreval som sa. S naširoko otvorenými ústami zvuk nebol až taký hlasný a vzduch ľahšie prúdil dnu a von, ale až tak hrozne som nevzlykal. Bolo to čosi nové, špeciálne.

Chvíľu trvalo, kým sa pôrodné bolesti vo mne utíšili, musel som sa najskôr unaviť. Dal som tomu voľný priebeh. Zvlášťne, čo všetko sa človek naučí. Napokon som vstal, jednou rukou pevne opretý o dvere auta, druhou som si dôkladne poutieral tvár a prešiel som späť k dverám pre vodiča. Ostatní na moste si hľadeli svojho. Traja z nich sa chystali na odchod. Nasadol som. Len ja som mal auto. Nevedel som, kde tí ostatní bývajú, ale nemohlo to byť ďaleko, ak chodili pešo. Raz som sa spýtal, či sa niekto nechce zviezť, no všetci povedali nie.

Za mostom som sa rozhodol pre tú najkratšiu cestu, smerom do centra Osla, hoci kolóna na Mosseveien rástla. Musel som prejsť cez stanicu cestného mýta, zaplatiť dvadsať korún, ale aj keby som sa vybral najjednoduchšou cestou cez Lørenskog a Furuset, aj na tej strane sa mýto platilo, tak to potom bolo jedno.

Vychádzal som z mesta v opačnom smere, ako som doň prišiel, v mojom prúde smerom na východ nebolo veľa áut, nebili sme sa o miesto. V opačnom smere sa všetci na seba tlačili ako ohnivká reťaze a sotva viditeľne sa hýbali smerom do centra, zatiaľ čo ja som vběhol do tunelov pri Vålerenge a Etterstade, až som po éšestke vyšiel na denné svetlo a potom som pri Karihaugene odbočil doprava na Lillestrøm,

ďalej cez Lørenskog, celý ho stavali nanovo, celý ho zhodili a zrovnali so zemou a opäť ho z nej dvíhali v podobe nákupných stredísk a krytých parkovísk, naokolo samé bezodné krátery a zdvižné žeriavy, z pahorkatiny za križovatkou Solheimskrysset zrezali ako krajec z chleba. Už bola jeseň, september, no pomaly aj jeho koniec, a tých pár stromov roztrúsených v hlúčkoch, čo ešte zostali po stranách diaľnice, žiarili žltočerveno a studený, vlhký vzduch sa mi valil dnu cez otvorené okienko, ako som sa blížil k Rælingen-skému tunelu.

Z garáže som dvoma úmornými schodiskami vyšiel hore na prvé poschodie a odomkol dvere svojho trojizbového bytu, v ktorom som býval sám. Bol som unavený. Natiahol som krk a párkrát dookola pokrútil hlavou, zobul som si topánky a podpätkami som ich postavil zarovno k lište pod bundami, čo viseli na vešiacikoch hore na stene, a na jeden z nich som si zavesil námornícky kabát, rybárske náčinie som vložil do veľkej plechovej škatule s obrázkom krásneho kohúta na veku, v ktorej bol raz dávno výber keksov z fabriky na keksíky v Sætre, a zasunul som ju na jednu z políc v komore, prešiel som do kúpeľne, dlane si naplnil vodou a poriadne si ňou opláchol tvár. Študoval som sa v zrkadle. Čierne kruhy pod očami sa celkom pri koreni nosa menili na červené, isto som šoféroval s nejakým promile. Uvedomil som si to až teraz.

Tvár som si poriadne vyšúchal uterákom, potichu, len v ponožkách som prešiel cez obývačku do spálne a nazrel som dnu. Ešte spala. Tie tmavé vlasy na vankúši. Tie cudzie pery. Zostal som stáť na prahu a čakal som. Minútu, dve minúty, potom som sa obrátil a vykročil som k pohovke, sadol som si k stolíku, zapálil si cigaretu. Zvládol som z nej len polovicu. Čoskoro budem musieť prestať. Prečo neskúsiť tento týždeň.

Cigaretu som zahasil v popolníku, vstal som a zašiel do haly, kde som v komore našiel deku, vrátil som sa naspäť

a ľahol si na pohovku. Oči ma tak boleli. Očné viečka sa len nevoľky otvárali a zatvárali, pokožka na tvári mi obopínala lícne kosti sucho a tuho ako maska. Bol som si istý, že nezaspím. Predsa som však zaspal, a keď som sa zobudil, už tu nebola. Usiloval som sa spomenúť si, ako sa volala, ale bolo to preč.